

Algemene Ledenvergadering Transparency International Nederland

Donderdag 12 juni 2014, 19:00 – 21:30 uur
Faculteitskamer (A1.01) Faculteit der Rechtsgeleerdheid
Universiteit van Amsterdam
Oudemanhuispoort 4, 1012 CN Amsterdam

Aanwezig: Paul Arlman (voorzitter), Gerke Berenschot (secretaris), Donald Kalff, Joost Wiebenga, Anne Scheltema Beduin (kantoor directeur), Abiola Makinwa (expert-groep), Leon Kuunders (expert-groep), Jeroen Brabers (expert-groep), Chris Moll (expert-groep), Ellie Lissenberg, Wilko Gunster, Yvonne Valten, Hannah de Jong, Sharon Oded, Irene Heemskerk, Marijn Ridderikhof, Dick Ruimschotel, Geert Vermeulen, Thomas Corver, Johan Wempe, Desmond Radford, Dragana Vujkovic, Nathalie Buijsrogge en Edda Kristjansdottir.

Afgemeld: Linda Slot-Hoving, Suyatha Iyer, Dick Alblas, Leo Huberts, Effendi Djoeneri, Martha Meijer, Jetske Krol, Karin Bezemer, Michelle Rucker, Erik-Jan Huiberts, Tom Jansen Bramervaer, Lonneke Alsema, Alphons Ranner, Harm Oosten en Gerben Smid.

Notulen

1. Opening en mededelingen (Paul Arlman)

Paul opent de vergadering: Helaas kunnen Linda, Sujatha en Dick niet aanwezig zijn (Dick heeft een longontsteking en zal hierna – vanwege ziekte en drukte met werk – niet meer als penningmeester terugkeren; we gaan op zoek naar een nieuwe penningmeester).

Ik heet graag bijzonder welkom aan onze sprekers: Dick Ruimschotel over zijn boek 'Goed Toezicht', Irene Heemskerk en Marijn Ridderikhof van DNB en Sharon Oded van Erasmus Universiteit Rotterdam en De Brauw.

2. De agenda wordt vastgesteld, tevens wordt de borrel achteraf aangekondigd.

3. Financiële situatie TI-NL en vaststellen definitieve begroting 2014 (Joost Wiebenga – vicevoorzitter, namens Dick Alblas – penningmeester)

Joost: De financiële situatie is bescheiden, maar weer beter dan vorige jaren. We zullen kort door alle posten heen lopen (zie bijlage budget).

Kantoorsituatie: We zijn op zoek naar een eigen kantoor dat past bij onze wensen en dat de goede uitstraling heeft. Tot die tijd werken we met het “nieuwe werken”: waar de computer is daar is het kantoor.

We willen veel tijd (en geld) investeren aan het vergroting van onze naamsbekendheid (PR, Marketing en Netwerk). We hebben ongeveer 70 betalende leden vs. 50 niet-betalende leden (“dubieuze debiteuren”). Met de komst van het nieuwe ledenbestand zal dit (naar verwachting) verbeterd worden.

We hebben inmiddels enkele nieuwe institutionele leden, waaronder Siemens, ABN AMRO, KAS BANK, FMO, Yokogawa en Unilever. Dit zorgt voor een stevige basis. Daarnaast hebben we een flinke donatie ontvangen van de werknemers van ARCADIS (€ 17.500) en Adessium, een fonds dat NGO’s helpt te bestaan (€ 50.000). Dit is een mooi begin, maar we moeten deze lijn blijven doorzetten.

Paul: 1 en 2 oktober zal het Fraude Film Festival plaatsvinden. 1 oktober is besloten, 2 oktober open voor publiek. Als er opbrengsten zijn, zullen die (voor een deel) aan TI-NL gedoneerd worden.

Anne: Let op: het budget is gebaseerd op onze aanvraag aan Adessium van december jl. Het is een half jaar “te laat”, omdat we met Adessium hebben afgesproken dat hun donatie per 1 juli 2014 ingaat (in plaats van 1 januari 2014). Zoals aangekondigd was dit budget bedoeld om u – naast de tijdens de vorige ALV reeds vastgestelde tijdelijke begroting – toch een beeld te geven van de verdere financiële situatie van TI-NL. Het moet gezien worden als een “ideaal” budget voor de komende jaren. We werken in realiteit op dit moment nog met het budget dat 4 februari jl. (tijdens de vorige ALV) is vastgesteld.

4. Vaststelling notulen vorige keer. Verder geen opmerkingen.

5. Fondsenwerving en Institutioneel Integriteits Forum TI-NL – Update (Joost)

Joost: Zoals wij tijdens de vorige ALV hebben toegelicht hebben wij dit jaar een re-accreditatie proces doorgemaakt bij TI-Berlijn. Daarbij is naar voren gekomen dat het wenselijk is dat bedrijfsleden geen stemrecht hebben, om de schijn te voorkomen dat zij teveel invloed zouden uitoefenen. Dit zullen we statutair moeten wijzigen, hetgeen we volgende ALV hopen te kunnen afkaarten.

Het gaat verder goed met het te vormen Forum, we hebben enkele nieuwe leden. We willen de voorlopende (vaak grote) bedrijven (met veel resources) als partners om de achterlopende (vaak kleinere) bedrijven vooruit te helpen. Een manier om dit te doen is door uitwisseling van *best practices* en leermomenten.

Wilko: Ik heb de ervaring dat de gedachte dat grote bedrijven een voorbeeld zijn voor kleinere bedrijven, voor de kleinere bedrijven een gruwel is. De enige die er echt binnen komt is de accountant, omdat dat nou eenmaal moet.

Joost: Het bedrijfsleven is sterk veranderd. De *supply chain* wordt gehouden aan dezelfde eisen als de grote jongens. Mijn ervaring is dat zij juist blij om gratis adviezen en tools krijgen. De handhaving is enorm aan het toenemen, en daarmee tevens de risico's.

Jeroen vult aan: De kleinere bedrijven hebben soms geen idee wat voor een risico ze lopen, wanneer ze grensoverschrijdend opereren.

Paul: Men begint door te krijgen hoe gevaarlijk het is (FCPA).

6. **Paul: Accreditatie**

De staf in Berlijn (TI-S) heeft geprobeerd TI-NL onder een soort van curatele te stellen (wij zien dat enigszins als werkverschaffing; TI-Berlijn is te groot geworden). We hebben een stevige brief aan de MAC (Accreditatie Commissie) gestuurd, met de boodschap: we rapporteren niet aan de staf, we rapporteren wel aan de MAC. We hebben een snaar geraakt: de brief die wij begin vorige week ontvingen van voorzitter had een geheel andere toon. Ze hebben ons voorgedragen voor volledige accreditatie met de gebruikelijke voorwaarden (één keer per jaar rapporteren aan de MAC, wat we overigens toch al voor Adessium ook zullen moeten doen). De definitieve accreditatie verwachten wij na de zomer.

Gerke belicht hierop de positieve benadering dat andere *chapters* hiervoor wel onder curatele kwamen te staan: Het is mooi dat wij nu weer wel *full accreditation* krijgen. Het is een bevestiging van onze inspanningen op het gebied van leden- en fondsenwerving en onze *efforts* in de bestrijding van corruptie in Nederland.

7. **Discussie met dr. mr. Dick Ruimschotel over het thema 'Toezicht' uit zijn boek 'Goed Toezicht'**

Dick: Toezicht is een term die zich vrij slecht laat definiëren. Ik zie TI als een vorm van maatschappelijk toezicht. In het kiezen van de strategie is dat van groot belang.

Er is een verschil tussen Toezichthouders (professioneel) en Toezicht (zonder formeel toezichthouder te zijn).

Mooie (maar onjuiste) definitie. "Toezicht is het verzamelen van informatie over objecten om dan te beoordelen of ze aan normen en criteria voldoen en op basis van die beoordeling eventueel een interventie te ondernemen." Niet juist: want iedereen doet dit (ook een inbreker en een bij, bijvoorbeeld).

Je moet aan deze definitie enkele functies toevoegen: verantwoordelijkheid, plicht, zorg, door anderen aangesteld.

TI heeft zichzelf overigens aangesteld, en werkt met eigen waarden en een eigen *framework*. Dat is wat ik versta onder maatschappelijk toezicht.

In het kort komt toezicht neer op: "Kijken of alles goed gaat en zorgen dat alles goed gaat". Het is niet alleen een intentie, het moet ook effect hebben.

De wereld hangt van toezicht aan elkaar. Aspecten waar toezicht een rol speelt zijn: naleving, risico, kwaliteit, financiële orde, uitvoering (en bijvoorbeeld bij een ALV: effectiviteit). Je kunt ook juist selecteren op onderwerp: veiligheid, milieu, integriteit, markt. Of op doelgroep: burgers

(o.a. verkeer), bedrijven (o.a. financiële sector), overheid (bijv. decentrale overheid).

Toezicht zit in de *fabric of society*. Het speelt een rol in het krachtenveld dat tussen de creërende/sturende kracht en de monitorende kracht bestaat.

Normaal verstaat men onder toezicht: publiek op privaat. Maar alle vier combinaties zijn mogelijk.

De kern van toezicht is dat mensen sociaal toezicht houden, zélf toezicht houden.

Donald: Wat vindt u van de Amerikaanse toestand waar de *chairman* en *chief executive* in 50% van de bedrijven dezelfde persoon is?

Dick: Ik vind dat een goed model, dat mensen tot verregaande graad zelf toezicht houden. Het uiteindelijke doel is dat mensen zelf toezicht houden: toezicht kan er niet altijd zijn. Spontane naleving is het ideaal.

Ik ben niet alleen methodoloog, maar ook psycholoog, jurist en filosoof. Toezicht is echt overal. Soms lopen toezicht en handhaving in elkaar over (voorbeeld: politie).

Er is nog een tweedeling mogelijk: horizontaal toezicht: gaat over beleid (bijv. Raden van Bestuur) en verticaal toezicht: uitvoeringstoezicht/nalevingstoezicht/risicotoezicht. Het is overigens geen strikt gescheiden tweedeling: er zijn meerdere functies mogelijk.

Mijn boek eindigt met goddelijk toezicht. Hoewel mensen mij dit destijds afraadden, omdat mijn boek daardoor minder wetenschappelijk zou worden, vind ik dat het niet te ontkennen is wanneer 3,5 miljard mensen in een opperwezen geloven.

Joost: *Sharia* is natuurlijk meer dan alleen geloof, het is ook een wettelijk kader. Daarnaast zou u nog een hoofdstuk kunnen toevoegen over 'Toezicht op de Toezichthouder'. Dit komt in de maatschappij steeds meer naar voren.

Dick: Wanneer doe je toezicht goed? Er zijn twee clusters van waarden: effectiviteit en legitimiteit/*governance*.

"Maatschappelijk toezicht is het toezicht dat zonder een geformaliseerde opdracht van anderen vanuit een persoonlijke of maatschappelijke verantwoordelijkheid, op basis van zekere zelf geformuleerde of omarmde maatschappelijke waarden relevante fenomenen en ontwikkelingen in de samenleving bekijkt en beoordeelt om vanuit die beoordeling tot acties of interventies over te gaan."

Er is een krachtenspel van drie clusters van spelers en waarden: Gemeenschappen, Staat en Markt. Daartussen is voortdurend strijd welk waarde dominant moet zijn.

Jeroen: Waar plaats je in de maatschappelijk driehoek de media/pers? En door welke normen worden die geregeerd?

Dick: Ze zitten in het midden. Zij hebben zeker ook een rol in toezicht.

Greenpeace (Grand Spar) was een breekpunt voor MVO. Het raakte ook aan ethiek. Ik vind NGO's een van de meest krachtige vormen van maatschappelijk toezicht.

Donald: Naast vakbonden en brancheorganisaties vind ik consumentenbond en patiënten organisaties vind ik er ook niet bij horen.

Dick: Ik zie consumentenbonden toch ook wel als maatschappelijk toezicht, wanneer je kijkt naar de functies: het is belangenbehartiging, maar meer dan eigen belang. Het is een vorm van georganiseerd tegenspel richting overheid en bedrijfsleven en het vervult een gewetensfunctie.

Ik vind maatschappelijk toezicht het mooiste toezicht. Het heeft een kernfunctie in de morele voortgang van de wereld.

Ik heb een idee, dat ik de komende tijd wil uitwerken: het Kwaliteiten Convenant: via zo'n convenant kunnen Maatschappelijke Toezichthouders samen met bedrijven/overheid afspraken maken. Georganiseerde goede krachten die zich bundelen om macht uit te oefenen. Het is een soort van set van afspraken tussen burgerlijke partijen en overheid c.q. bedrijven/bedrijfsleden. Invloed uitoefenen door burgers/consumenten door ze te organiseren: de *tool* daarvoor is het convenant.

Toen ik in het TI bestuur zat, draaiden we continu om de vraag: "Hoe kunnen we nou invloed uitoefenen?" De *governance* via Berlijn en *chapters* gaat niet perfect. Over de strategie zou ik wel meer willen weten en nadenken.

Paul: Wij hebben het bijvoorbeeld over het 'bevorderen van integriteit' in plaats van het 'bevechten van corruptie'. Het gaat om de *Tone at the Top*. Hoe bereiken we die lieden die in functies zitten waarvan wij hopen dat zij niets meer te leren hebben, die juist als kleine kinderen de meest verschrikkelijke dingen. (Paul heeft het voorbeeld van de voorzitter van de Tweede Kamer: Op de vraag waarom de registers van nevenfuncties van Tweede Kamerleden niet compleet, bijgewerkt etc. zijn, antwoordde zij i.p.v. "griffier: regel dat voor me", met: "daar houd ik me niet mee bezig, dat moet de pers maar doen.")

Dick: dat is een legitieme missie. Dat beoordelingskader is niet wettelijk, maar maatschappelijk. En het hoogste kader is zelfs ethisch. Je zou kunnen kijken naar een combinatie tussen persoonlijk, moreel appel en maatschappelijk appel.

8. Presentatie mr. Marijn Ridderikhof en mr. Irene Heemskerk: 'DNB en corruptiebestrijding in de financiële sector'

[De PowerPoint presentatie is verspreid onder de leden. Bij aanvang van de presentatie wordt de brochure *Good practices bestrijden corruptie* van DNB uitgedeeld]

Irene, reageert op een vraag van Gerke: Wij werken al sinds voor de laatste crisis bij DNB. Wie ervaart corruptie in de financiële sector als een probleem?

Uit de zaal: Extreem groot probleem. Dat mensen zich niet aan hun eigen regels houden, overheden gijzelen (met name in het VK), alles is te koop.

Irene: Ik maak een kort voorbehoud: wij mogen niet alles zeggen, want wij hebben een geheimhoudingsplicht.

Ons werk is het zorgen voor een solide en integere financiële sector. DNB is prudentieel toezichthouder (AFM doet gedragstoezicht) en in de uitvoering van het toezicht worden zowel kwantitatieve als kwalitatieve risico's betrokken.

Hierbij speelt regelgeving op verschillende niveaus: internationaal, Europees, nationaal en tot slot op het niveau van de toezichthouder (beleid). Hoe lager hoe specifiek.

De lopende norm die aan de instelling zelf wordt gesteld, is het hebben van een integere en beheerste bedrijfsvoering.

Incidenten moeten worden gemeld.

Paul: Wij hebben een rapport gemaakt dat aanbevelingen doet aan de Pensioenfondsen sector: 'Kijken in de Spiegel'. Is het dan zo dat DNB kan zeggen: gaan wij ook alvast gebruiken?

Marijn kent het rapport: Op dit moment voeren wij een project uit "Belangenstrengeling", waarin 'Kijken in de Spiegel' ook als bron is gebruikt. *Good practices* zullen gepubliceerd worden: daarin zult u uw werk waarschijnlijk ook herkennen.

Hannah: Sturen jullie ook aan op het hebben van goede klokkenluidersregelingen?

Irene wijst op artikel 12 van het Besluit prudentiële regels Wft: Financiële instellingen zijn zelf verplicht deze regelingen in te stellen. In het toezicht checken wij of die kanalen en regelingen er daadwerkelijk zijn. DNB gaat hier zelf ook meer invulling aan geven door een duidelijkere ingang voor klokkenluiders bij DNB te creëren.

Marijn: Ze zijn ook opgenomen in onze brochure met *good practices*. Ook anoniem melden moet mogelijk zijn.

Paul: Is die identiteit wel voldoende beschermd?

Irene: Dat hangt soms wel af van de melding, als die te specifiek is, is de identiteit soms niet los te koppelen van de melding.

Gerke: Gebeurt dit melden eigenlijk wel? En zo ja, hoe vaak? En is het feit dat mensen onverwacht uit een positie verdwijnen niet een goede indicator?

Irene: Ja er zijn voorbeelden. Van de orde van grootte heb ik niet echt een beeld. Overigens worden bij wisselingen in belangrijke functies altijd exit gesprekken gevoerd met betrokkenen.

Yvonne: Ik heb een klacht gehad tegen een bank en dit ook gemeld bij DNB: Ik werd aardig geholpen, maar de boodschap kwam neer op: "Interessant, schrijf er maar een boek over." Ik vind die geheimhoudingsplicht heel moeilijk te plaatsen. Inmiddels is het wel wat transparanter, maar de consument heeft toch nog soms het idee dat er niets mee gebeurt (misschien wel achter de schermen??).

Irene: Die geheimhouding is ons wettelijk opgelegd en kent Europese oorsprong. Partijen moeten vertrouwen hebben dat zij ons veilig interne informatie kunnen toespelen. Ook als een consument iets meldt, moet dat vertrouwen bij de instellingen toch in tact blijven.

Joost: Maar de AFM mag wel *shamen and namen*.

Irene: Als er een boete of last onder dwangsom is opgelegd mag het wel.

Marijn: Wij doen onderzoek, ook naar aanleiding van een melding van een burger. Wij nemen dat wel degelijk serieus.

Yvonne: Maar dit blijft voor een consument ongrijpbaar.

Dick: DNB blijft toch een beetje een gesloten toezichthouder. Het zou voor de *governance* functie iets opener kunnen communiceren met burgers. DNB hanteert mijns inziens een iets te beperkte taakopvatting. Ik zou het mooi vinden als jullie dat wat meer omarmen.

Irene: Een van de doelstelling van DNB is meer transparantie en dit is ook opgenomen in onze visie op toezicht 2014-2018.

Dick: Liever meer interactie.

Irene: Dat zullen we meenemen.

Abiola: In het geval dat een bedrijf meewerkt aan een onderzoek: is er een *best practice* voor een beloningssysteem? Of is het mogelijk dat DNB sancties verlaagt?

Irene: Nee. ACM (Autoriteit Consument en Markt): heeft bijvoorbeeld wel de mogelijkheid om clementie te verlenen. DNB heeft die mogelijkheid niet, ook kunnen wij geen beloningen uitdelen.

Paul: Is er bij misdrijven een plicht de Officier van Justitie in te lichten?

Irene: Ja.

Donald: Uw definitie van corruptie is niet onze definitie: juist het persoonlijk gewin is zo van belang. Ik wijs graag naar een reeks artikelen van Majorie Sinke, waarin een cultuur wordt geschetst die systemisch corruptie in de hand speelt. Zoals bijvoorbeeld bij de Afdeling bijzonder beheer: deze lieden misbruiken hun positie dag in dag uit, gedreven door hun financiële taakstelling. Het zit ingebakken in de structuur.

Irene: Dit onderwerp staat bij ons op de radar en ook bij de AFM.

Gerke: Wat is op de radar?

Donald: Een brede definitie zou jullie werk makkelijker maken.

Marijn: Corruptie is een van de thema's die we expliciet benoemen. Aangevangen met een expliciet themaonderzoek in 2013. Ook om het probleem zelf beter op het netvlies te krijgen. Aanleiding hiertoe was onder andere de extraterritoriale werking van de FCPA en de UK Bribery Act 2010, maar ook naar aanleiding van casus uit het toezicht en onze indruk van de perceptie die er in Nederland heerst met betrekking tot het corruptierisico. Dit deden wij door middel van een tweeërlei wijze van interventie: Individueel en Maatschappelijk. Het eerste met onderzoeken en interveniëren bij banken en verzekeraars (risicogebaseerd bij een 15 tal). De publieke beïnvloeding is naast reguliere publicaties in de vorm van Nieuwsbrieven, themaboekjes et cetera, met name vorm gegeven door middel van de *Good practices* brochure.

[De slide toont het Krantenartikel: 'ABN ontslaat topbankiers om corruptie']

Marijn: Wij verwachten van financiële instellingen dat zij een goed onderbouwd zicht hebben van de corruptierisico's die op hen van toepassing zijn, om vervolgens gerichte maatregelen ter voorkoming van corruptie te kunnen nemen. Dit krantenartikel wil ik graag als voorbeeld gebruiken om inzicht te geven in relevante risicofactoren waarvan wij verwachten dat ze worden opgepakt. Dit ziet niet per se op deze genoemde bank. Het is slechts een voorbeeld. Wat zijn volgens u de risicofactoren?

Anne: Oliehandelaar? Iran?

Dick: Topbankier??

Marijn: Risicofactoren zijn bijvoorbeeld: Locatie, Remote office, sector (energie), beloning verbonden aan groeiambitie, positie medewerker/kennismonopolie. Dit zijn niet de enige risicofactoren. We hebben hierin geen ranking, deze factoren moeten in samenhang worden bekeken. . Het is de vraag of je hier een onderlinge rangorde in aan zou moeten brengen. Het is nog een *ongoing* project.

Naar aanleiding van een vraag uit de zaal: DNB is een NV, de staat is 100% aandeelhouder.

Gerke: Vinden jullie jezelf effectief?

Marijn: Wij krijgen zoveel feedback uit de sector: ik denk van wel, ik denk dat we met het opzetten en uitvoeren van het themaproject corruptie een duidelijk effect hebben op de acties vanuit de sector. We zien dat de sector er meer en meer aan doet. En we verwachten op deze terreinen (zie brochure *Good practices*) effectieve maatregelen te zien. *Malintent* van individuen kun je moeilijk grijpen.

De grootste problemen die wij hebben geanalyseerd zijn: te gefragmenteerde benadering van corruptierisico's, onvoldoende ingerichte analyse van corruptierisico's, bewustwording in de *business* schiet vaak te kort, regelmatig wordt corruptie beschouwd als slechts een 'compliance-aangelegenheid'.

Thomas: Jullie gaven aan dat jullie risico beheersing proces sterk beïnvloed is door UK en USA systemen. Daarmee importeer je ook die UK/USA *governance* en compliance cultuur (veel teveel *rule driven*): jullie zouden naar het Oosten moeten kijken (Duitsland). Doet DNB dat ook?

Marijn: Wij importeren daarmee niet per se de *rule driven* aanpak van de Angelsaksische culturen, maar incorporeren aspecten in onze aanpak. We hebben wel gekeken naar het continent, maar niets specifiek op dit vlak aangetroffen bij onze Duitse collega's.

Johan: Onlangs leverde Oyens & Van Eeghen haar bankvergunning in. Ook kredietunies hebben zware problemen omdat de eisen van DNB waar ze aan moeten voldoen, onhaalbaar en onbetaalbaar zijn. De kosten van toezicht zijn zo hoog, ergens moet het stoppen. Wat is een verstandige manier om met toezicht om te gaan? We moeten toezicht effectief en tegen acceptabele kosten (kunnen) regelen!

9. Presentatie dr. Sharon Oded: 'Effectiviteit van corruptiebestrijding' (Engels)

I will be discussing the efficiency of new tools against corruption. Specifically: the Deferred Persecution Agreement (DPA). It is coming to Europe (UK). My interest lies in law and economics. Are we using the right tool?

A DPA is an Agreement between prosecutor and culpable company. It presses costs (of both company and government) and reputation damage.

I refer to the Arthur Andersen case (2002). They suffered such reputational damage, that the company vanished before it could be prosecuted and 85.000 employees lost their job.

In the USA the DPA procedure is not entirely formalised (risk of abuse). In the UK, however, it is a much more formalised process.

From an economic point of view it might be preferable, but there are also social aspects. We have to identify the efficiency of an enforcement system. Enforcement is costly. We should increase units of enforcement when justified by the benefit produced by additional unit of enforcement.

Society wants to reduce cost of corruption, but also of enforcement. An additional point which is sometimes forgotten: inducing proactive compliance. It concerns enforcement policy.

Jeroen: The results of these DPA's are sometimes harsh on the staff.

Sharon: Again, there is a difference between the USA and UK: in the UK DPA cannot be used for individuals.

Joost: in America they also move towards this application.

Sharon: it is true that in recent years you see a clear emphasis on enforcement against individuals, including managers.

Deterrence is also served by these type of agreements (DPAs). We call this allocative efficiency: given the reduced cost per case, the authorities can initiate more enforcement cases.

It also shows how to behave in the future: a sort of market standards for other companies.

The threat of corporate monitors, is a huge threat for companies. It serves as additional incentive for companies to be proactive.

But it is not all figured out. There are still challenges. If the social harm is great, it might be justified from an economic perspective to go all the way (including all the costs) if by that the authorities produce more deterrence. Additionally, the fact that corruption is cross border means that a similar approach should be taken from an economic perspective also by enforcers. We should avoid doing double work and incurring double/triple costs.

Joost: But what should NL do? I see it as a form of unfair competition by USA to only fine non-US companies.

Sharon: The local authorities can answer this question best.

Abiola: The environment has changed. The Netherlands is just one country. The question is what should the EU do? Could there be one solution for Europe?

Geert: The Walmart case is really interesting. DPA and NPA structure might help prevent future corruption.

Thomas: My feeling on different jurisdictions chasing one culprit is that it should end somewhere (maybe in an international treaty?).

Sharon: I think this is an evolutionary process. Some time ago no one took interest in doing something substantial against cross-border corruption. The US authorities were most active in this field. Other authorities are joining in. At some point equilibrium should be found. But there are several criteria that apply. I agree with you that the current race to the pocket of companies

is not efficient. Companies should be able to calculate “what should be the price for this behaviour”. There should be certainty of rules of the game.

10. Geplande activiteiten 2014 en verder (Gerke Berenschot – secretaris)

Gerke: Ik ga vanwege de tijd vooral in op zaken die spelen buiten wat we altijd al doen (dat kunt u terugvinden in onze jaarverslagen). Er is een *advocacy* werkgroep Handhaving: graag doe ik hierbij een oproep voor leden: input is welkom. Europa breed nemen we deel aan het Lobbying project (ook daar geldt: input is welkom). We willen onze jaarlijkse conferentie in februari volgend jaar organiseren en tot slot: TI gaat een scriptieprijs instellen. Ideeën voor onderwerpen zijn welkom.

Paul: Er is ook nog een TI-EU actie opgezet en uitgevoerd: de Verklaring tegen corruptie. Bedacht in NL, na vier maanden eindelijk overgenomen door TI-S en TI-EU. Het leverde interessante data op. Zo kun je constateren dat partijen er niet op ingaan (VVD en PvdA bijvoorbeeld).

11. Paul sluit de vergadering om 21.47.